

שמות פרק כה

- (לא) וְעָשִׂיתָ מִנְרֹת [זָהָב] טְהוֹר [מִקְשָׁה] תַּעֲשֶׂה הַמְּנוֹרָה יְרֵכָה וְקִנָּה גְבִיעֶיהָ כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמָּנָה יִהְיוּ:
- (לב) וְשֵׁשֶׁת קָנִים יֵצְאוּ מִצְדֵּיהָ שְׁלֹשָׁה קָנֵי מְנֹרָה מִצְדָּה הָאֶחָד וְשְׁלֹשָׁה קָנֵי מְנֹרָה מִצְדָּה הַשְּׁנִי:
- (לג) שְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקְדִים בְּקִנָּה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וּפְרָח וְשְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקְדִים בְּקִנָּה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וּפְרָח כֹּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֵּצְאוּ מִן הַמְּנוֹרָה:
- (לד) וּבְמְנֹרָה אַרְבָּעָה גְבָעִים מְשֻׁקְדִים כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ:
- (לה) וּכְפָתוֹר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמָּנָה וּכְפָתוֹר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמָּנָה וּכְפָתוֹר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמָּנָה לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֵּצְאוּ מִן הַמְּנוֹרָה:
- (לו) כַּפְתֹּרֶיהֶם וּקְנֹתָם מִמָּנָה יִהְיוּ כָּלָה [מִקְשָׁה] אֶחָת [זָהָב] טְהוֹר:
- (לז) וְעָשִׂיתָ אֶת נִרְתִּיךָ שִׁבְעָה וְהַעֲלֵה אֶת נִרְתִּיךָ וְהָאִיר עַל עֵבֶר פְּנִיָּה:
- (לח) וּמִלְקַחֶיהָ וּמִחֹתְתֶיהָ [זָהָב] טְהוֹר:
- (לט) כָּפֹר [זָהָב] טְהוֹר יַעֲשֶׂה אֹתָהּ אֶת כָּל הַפְּלִים הָאֵלֶּה:
- (מ) וַיֵּרָא וְעָשִׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אֵתָה מְרָאָה בְּהָרֹ: O

במדבר פרק ח

- (א) וַיְדַבֵּר יְקֹנֵק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:
- (ב) דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן וְאֶמְרָתְ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנִּרְתֹּת אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנִּרְתֹּת:
- (ג) וַיַּעַשׂ כֹּן אֶהְרֹן אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה הַעֲלָה נִרְתִּיךָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְקֹנֵק אֶת מֹשֶׁה:
- (ד) וַיֵּרָא מַעֲשֵׂה הַמְּנוֹרָה [מִקְשָׁה] [זָהָב] עַד יְרֵכָה עַד פְּרָחָה [מִקְשָׁה] הוּא כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הִרְאָה יְקֹנֵק אֶת מֹשֶׁה כֹּן עָשָׂה אֶת הַמְּנוֹרָה: P

רש"י שמות פרק כה

- (לא) ירכה - הוא הרגל של מטה העשוי כמין תיבה, ושלושה רגלים יוצאין הימנה ולמטה:
- גביעיה - הן כמין כוסות שעושין מזכוכית ארוכים וקצרים, וקורין להם מדרינ"ש בלעז [גביעים], ואלו עשוין מזהב ובולטין ויוצאין מכל קנה וקנה כמנין שנתן בהם הכתוב, ולא היו בה אלא לנוי:
- כפתריה - כמין תפוחים עגולין סביב, בולטין סביבות הקנה האמצעי, כדרך שעושין למנורות שלפני השרים וקורין להם פומיל"ש בלעז [כפתורים], ומנין שלהם כתוב בפרשה, כמה כפתורים בולטין ממנה, וכמה חלק בין כפתור לכפתור:
- ופרחיה - ציורין עשוין בה כמין פרחים:
- (לב) יצאים מצדיה - לכאן ולכאן [באלכסון], נמשכים ועולין עד כנגד גובהה של מנורה, שהוא קנה האמצעי, ויוצאין מתוך קנה האמצעי זה למעלה מזה, התחתון ארוך, ושל מעלה קצר הימנו והעליון קצר הימנו, לפי שהיה גובה ראשיהן שוה לגובהה של קנה האמצעי השביעי, שממנו יוצאים ששת הקנים:
- (לג) משקדים - כתרגומו, מצויירים היו כדרך שעושין לכלי כסף וזהב שקורין ניילי"ר [לגפר]:
- (לט) ככר זהב טהור - שלא יהיה משקלה עם כל כליה אלא ככר, לא פחות ולא יותר, והככר של חול ששים מנה ושל קדש היה כפול, מאה עשרים מנה, והמנה הוא ליטרא ששוקלין בה כסף למשקל קולוני"א והם מאה זהובים, עשרים וחמשה סלעים והסלע ארבעה זהובים:

אבן עזרא שמות פרק כה

(לב) וששה טעם קנים. עגולים ארוכים, חלולים:

רמב"ן שמות פרק כה

... אבל אין דעת רבותינו כמו שאמר הרב, אלא כך שנו חכמים במנחות (פח ב) מנורה ונרותיה באה מככר ולא מלקחיה ומחתותיה, ומה אני מקיים את כל הכלים האלה, לרבות את הנרות. דברי רבי יהודה. רבי נחמיה אומר, מנורה באה מככר ולא נרותיה ומלקחיה ומחתותיה, ומה אני מקיים את כל הכלים האלה, שיהיו כלן של זהב. ושם אמרו לדברי ר' יהודה שהיו הנרות מקשה עמה, ואף על פי כן יקראם הכתוב הכלים האלה, מפני שהם כלים לקבול השמן, ויש להם שם בפני עצמן, ובשאר המנורות נעשים נפרדין ממנה. ולדברי ר' נחמיה אמרו שם שאין הנרות עמה מקשה. והנה על דעת רבי יהודה לא יבא במשקל הככר אלא גוף המנורה במה שהוא עמה מקשה, לא כלים נפרדים ממנה כלל. ולדברי רבי נחמיה אמרו שם ומה אני מקיים את כל הכלים האלה שיהיו כלן של זהב, ולא נצרכא אלא לפי נרות:...

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף כח עמוד א

...מקשה מקשה לעכב... דתניא: + שמות כ"ה + ככר זהב טהור יעשה אותה את כל הכלים האלה, באה זהב - באה ככר, אינה באה זהב - אינה באה ככר; + שמות כה + גביעיה כפתוריה ופוחיה, באה זהב - באה גביעיים כפתורים ופוחים, אינה באה זהב - אינה באה גביעיים כפתורים ופוחים... + במדבר ח' + וזה מעשה המנורה מקשה זהב, באה זהב - באה מקשה, אינה באה זהב - אינה באה מקשה. מקשה דסיפא למאי אתא? למעוטי חוצרות... רבי דריש כללי ופרטי: + שמות כ"ה + ועשית מנורת - כלל, זהב טהור - פרט, מקשה תיעשה המנורה - חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש של מתכת, אף כל של מתכת. ר' יוסי בר' יהודה דריש ריבוי ומיעוטי: ועשית מנורת - ריבה, זהב טהור - מיעט, מקשה תיעשה המנורה - חזר וריבה, ריבה ומיעט וריבה - ריבה הכל, ומאי רבי? רבי כל מילי, ומאי מיעט? מיעט של חרס...

תוספות מסכת מנחות דף כח עמוד א

דתניא ככר זהב טהור - חמשה זהב כתיבי ד' בפרשת ויקחו וחד בפרשת בהעלותך והכא לא דריש אלא שלשה ושמא אינך תרי חד לגופיה דמצוה בזהב וחד לכלל ופרט דבסמוך וצ"ע והשתא קרא קמא ועשית מנורת זהב אתי לכלל ופרט כדבסמוך וכדכתב כולה מקשה אחת זהב טהור דרשינן באה זהב באה כפתורים גביעים ופרחים דכולה משמע כל המנורה ולהכי פריך נמי ואימא באה זהב באה קנים וה"ה דהוה מצי למפרך באה זהב באה יריכה והוה מצי לשנויי דלא איקרי מנורה בלא ירך והדר כתיב מלקחיה ומחתותיה זהב טהור ושמא האי אתא לגופיה דמצוה בזהב והדר כתיב ככר זהב טהור דדרשינן באה זהב באה ככר ובפרשת בהעלותך כתיב וזה מעשה המנורה מקשה זהב דרשינן באה זהב באה מקשה וכסדר זה שפיר כתיבי אבל בברייתא אין דורש כסדר, מ"ר.

מקשה דסיפא למאי אתא כו' - והשתא צריכי כולהו חד למצוה וחד לעיכובא לפסול גרוטאות וחד באה זהב באה מקשה וחד למעוטי חוצרות, מ"ר.

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף כח עמוד ב

אמר שמואל משמיה דסבא: גובהה של מנורה שמנה עשר טפחים (18); הרגלים והפרח ג' טפחים (3), וטפחיים חלק (2), וטפח שבו גביע וכפתור ופרח (1), וטפחיים חלק (2), וטפח כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד אילך ונמשכין ועולין כנגד גובהה של מנורה (1), וטפח חלק (1), וטפח כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד אילך נמשכין ועולין כנגד גובהה של מנורה (1), וטפח חלק (1), וטפח כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד אילך ונמשכין ועולין כנגד גובהה של מנורה (1), וטפחיים חלק (2), נשתיירו שם ג' טפחים שבהן ג' גביעין וכפתור ופרח (3).
וגביעין למה הן דומין? כמין כוסות אלכסנדריים, כפתורים למה הן דומין? כמין תפוחי הכרתיים, פרחים למה הן דומין? כמין פרחי העמודין. ונמצאו, גביעין עשרים ושנים (22), כפתורים אחד עשר (11), פרחים תשעה (9).

רש"י מסכת מנחות דף כח עמוד ב

הרגלים והפרח - מתחת שלשה טפחים פרח ציורין שחוקקים הצורפים זהב בעומק במנורות ובכלים.

תוספות מסכת מנחות דף כח עמוד ב

וטפח שבו היה גביע כפתור ופרח - יש תימה למה היה משונה משאר גביעים כפתורים ופרחים שהיה לכל אחד טפח ולג' אלו לא היה כי אם טפח, מ"ר.

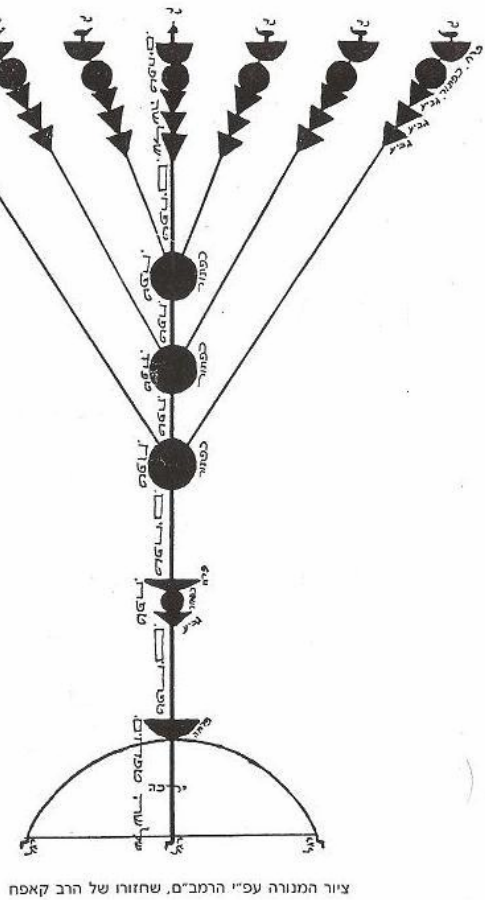
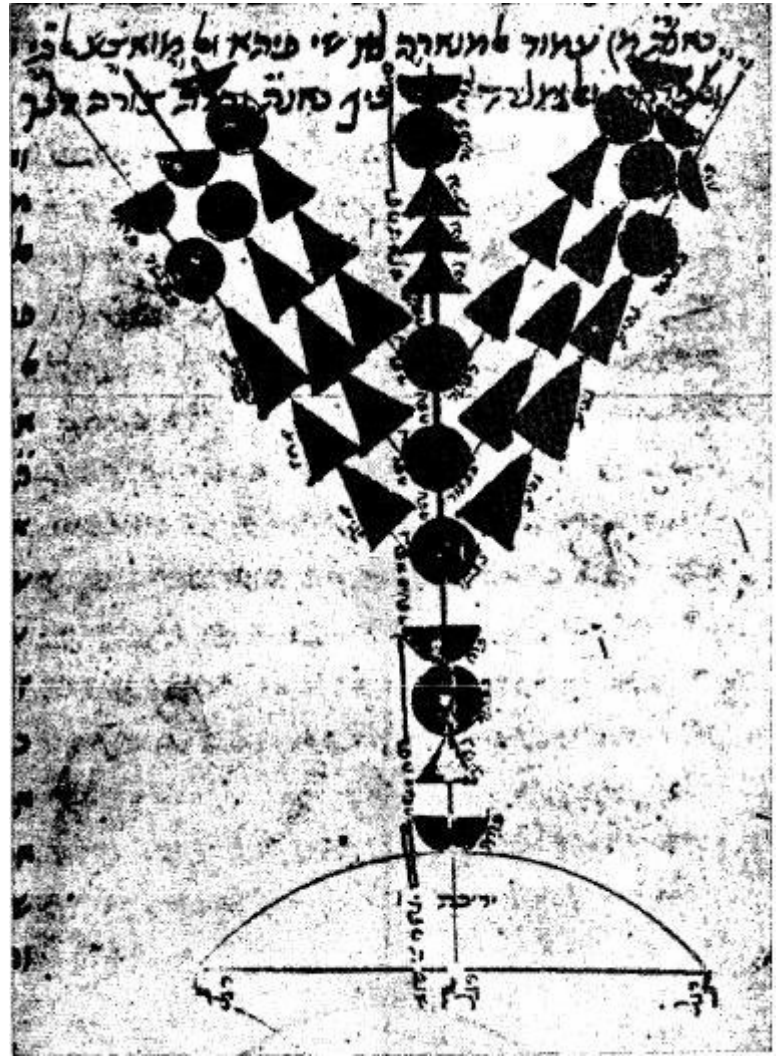
ציור המנורה שנדפס
בפירוש המשנה לרמב"ם
(סוף מסכת מנחות)

כת"י פרמה דה-רוסטי 1380
תמונה זו לקוחה ממקראות גדולת "הכתר" (שמ', חלק ב) בהוצאת
אוניברסיטת בר-אילן, עמ' 196 בפ"י רש"י

מנורת שער טיטוס**מנורות מבתי כנסיות בתקופת המשנה****ציפורי****בית אלפא****יריחו**

רמב"ם פי' המשניות מנחות ג,ז ציור בכתב יד הרמב"ם

ציור המנורה עפ"י הרמב"ם, שחזרו של הרב קאפח

רמב"ם על משנה מסכת מנחות פרק ג משנה ז

[ז] ראיתי לצייר כאן צורת המנורה בשלמותה, ולפני הציור אומר שבא בקבלה שיש בגבהה שמונה עשר טפחים, ועמוד המנורה עצמו היו בו ארבעה גביעים ושני כפתורים ושלושה פרחים, ולשון התורה ובמנורה ארבעה גביעים משקדים כפתריה ופרחיה, ומיעוט רבים שנים, הנה נתבאר שיש בה שני כפתורים ושני פרחים, והפרח השלישי סמוך לירכה והוא אמרו עד ירכה עד פרחה כלומר הכן אשר קראו ירך והפרח הסמוך לו, והיה לה שלש רגלים. והגביע הוא כתבנית כוס אטום אלא שהשולים שלו צרים, ואם תרצה אמור כחדוד ה"אסטאונה" שנחתך מלמעלה מעט כנגד הכן. והכפתור הוא תבנית כדור שאין עגולו מדוייק אלא מאורך מעט קרוב לתבנית ביצת העוף. ופרח כתבנית נץ השושן. ואני אצייר לך עתה בצורה זו הגביעים תבנית משולש, והכפתורים עגול, והפרח חצי עגול, כל זה כדי להקל על הציור, כיון שאין המטרה בציור זה שתדע ממנו תבנית הגביע בדקדוק כיון שכבר בארתי לך אותו, אלא הכוונה בו ידיעת מנין הגביעים והכפתורים והפרחים ומקומותם ושעורי מה שהיה בקנה המנורה שאין בו כולם, והמקומות שהיו בהם הכפתורים והפרחים, וכללותה היאך היתה, וזו צורת כל זה. ודע שהכפתורים כולם שוים בשעורם, וכן הגביעים כולם שוים, וכן הפרחים. וכן כבר נתבאר לך מציור זה שמנין הגביעים עשרים ושנים, ומנין הפרחים תשעה, ומנין הכפתורים אחד עשר, אמרו גביעים עשרים ושנים כפתורים אחד עשר פרחים תשעה מעכבין זה את זה, ואמרו גביעים כפתורים ופרחים מעכבין זה את זה. ואמרו בשעור גבהה, גובהה של מנורה שמונה עשר טפח, הרגלים והפרח שלשה, וטפחים חלק, וטפח שבו גביע כפתור ופרח, וטפחים חלק, וטפח כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד אילך ונמשכין ועולין כנגד גובהה של מנורה, וטפח חלק, וטפח כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד אילך ונמשכין ועולין כנגד גובהה של מנורה, וטפח חלק, וטפח כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד אילך ונמשכין ועולין כנגד גובהה של מנורה, וטפחים חלק, נשתיירו שם שלשה טפחים שבהן גביעים כפתורים ופרחים. וממה שציירנו יובן לך כל הלשון הזה. ומה שנאמר בתורה משוקדים פירושו עשויה שקדים, והיא אומנות ידועה אצל אומני הנחשת שהם מכים בקורנס על המתכת עד שייעשה כולו שקדים שקדים וזו מלאכה ידועה שאין צורך לתארה.

מנורת מכון המקדש

שְׁלֹשָׁה גְּבֻעִים מְשֻׁקְדִים בַּקֶּנֶה הָאֶחָד כַּפְתוֹר וּפְרָח
 שְׁלֹשָׁה גְּבֻעִים מְשֻׁקְדִים בַּקֶּנֶה הָאֶחָד כַּפְתוֹר
 שְׁלֹשָׁה גְּבֻעִים מְשֻׁקְדִים בַּקֶּנֶה הָאֶחָד

וּבִמְנוֹרָה אַרְבָּעָה גְּבֻעִים מְשֻׁקְדִים

וּכַפְתוֹר תַּחַת שְׁנֵי הַקְּנִים מִמְּנוֹה...
 לְשֵׁשֶׁת הַקְּנִים הַלְּצָאִים מִן הַמְּנוֹרָה

עַד יִרְכָּה עַד פְּרָחָה

כַּפְתוֹרִיהַ וּפְרָחִיהַ

כַּפְתוֹר

9 טפחים

9 טפחים

נשתיירו שם ג' טפחים
 שבהן ג' גביעין וכפתור ופרח
 (3)

וטפחיים חלק (2)

וטפח כפתור (1)
 ושני קנים יוצאין ממנו

וטפח חלק (1)

וטפח כפתור (1)
 ושני קנים יוצאין ממנו

וטפח חלק (1)

וטפח כפתור (1)
 ושני קנים יוצאין ממנו

וטפחיים חלק (2)

וטפח שבו גביע וכפתור ופרח (1)

וטפחיים חלק (2)

הרגלים והפרח ג' טפחים (3)

גובהה של מנורה 18 טפחים